

Lezing Paul Abels op 6 januari 2019

Op de eerste zondag in het nieuwe jaar hadden we weer onze jaarlijkse lezing. Nu met een hele feestelijk rand, want we vierden ons 25-jarig bestaan als OIG! De opkomst was groot: we hebben zo'n 120 bezoekers geteld die allen hebben genoten van een hartelijk welkom met koffie en/of thee met zelfgemaakte lekkernijen, mooie muziek, een heel interessante lezing en een gezellige receptie na afloop. En er was voor ieder een mooi cadeautje: een prachtige boeklegger, die Klaas had gemaakt met daarop woorden die bij het OIG passen: aandachtig leven is aandacht voor elkaar.

Paul Abels hield een lezing over tolerantie in Gouda in de loop van de geschiedenis, speciaal over de periode van de Goudse Vrijheid, van 1572- 1618 toen de stad bekend stond als vrijplaats voor alle geloven. Gouda was van oudsher een stad met veel verschillende religieuze stromingen, waarmee de overheid moest dealen. Om alle religies ruimte te geven en toch als stad een eenheid te blijven werd er gekozen voor een vorm van "omgangsoecumene". Het stadsbestuur streefde ernaar dat de Goudse burgers ondanks de verschillen in geloof in het dagelijks leven goed met elkaar om gingen. De invloed van Erasmus en zijn volgelingen op het Goudse denken was groot. De Reformatie van 1572 bracht overal, ook in Gouda, grote veranderingen, maar tot een beeldenstorm is het hier nooit gekomen. Erasmus wilde de kerk van binnen uit hervormen. Er was dan ook weinig sympathie voor mensen die met geweld streefden naar afscheiding. Zo werd de gedwongen executie van de wederdoper Faes Dirksz betreurd, omdat het stadsbestuur er juist naar streefde om de Goudse burgers onder één kerkelijk dak te verenigen.

De overgang van Gouda naar de zijde van de Prins van Oranje ging niet zonder slag of stoot, waarbij geuzenbendes en de angst daarvoor een grote rol speelden. 8 De Sint-Janskerk ging tijdelijk op slot om de kerk op een fatsoenlijke manier over te dragen aan de protestanten. Daarbij gestreefd werd naar een compromis: ook de rooms- katholieken mochten woorddiensten houden in de kerk. Steeds heeft het stadsbestuur gezocht naar tussenfiguren die een brug konden slaan tussen de beide groepen, zoals Herman Herbers. Gouda werd vanaf zijn komst naar Gouda in 1582 pleitbezorger van gewetensvrijheid. Herbers stelde, samen met zijn zoon, een eigen Goudse catechismus op.

Het tolerante geestelijke klimaat trok onorthodoxe vrijdenkers aan zoals Coornhert, die zich in Gouda vestigde toen hij uit Delft werd verjaagd wegens zijn tolerante opvattingen. Het stadsbestuur stuurde na zijn overlijden in 1590 tien exemplaren van een door hem geschreven publicatie op naar prins Maurits als demonstratief gebaar. De discussie over een theologische kwestie, de leer van de voorbeschikking, begon in Gouda en ook in andere plaatsen, zoals in Leiden, te spelen. De hoogleraren Arminius en Gomarus kregen ieder hun eigen volgelingen, de remonstranten en de contraremonstranten. De remonstranten, de meer rekkelijken, vonden steun bij de Goudse predikanten. Gouda kreeg zo een slechte naam bij orthodoxe calvinisten ("rattennest ende dreckwagen van alle ketterijen"). De meningsverschillen liepen hoog op en de contraremonstranten zonden in het geheim een verzoekschrift naar prins Maurits waarin zij vroegen om een eigen kerk en predikant voor hen en hun geloofsbroeders. Maurits kwam zelf in 1618 naar Gouda om in te grijpen. Zo konden uiteindelijk de contraremonstranten de Sint-Jan in bezit nemen en kreeg Gouda een calvinistisch-gereformeerde gemeente. De remonstranten waren vanaf nu gedoemd tot een clandestien en opgejaagd bestaan. Dit was het einde van de Goudse Vrijheid. . .

Het is niet voor niets dat het OIG voor haar jubileumlezing dit onderwerp heeft gekozen. Met de vele geloofsgemeenschappen die Gouda op het ogenblik herbergt, is de noodzaak groter dan ooit om respectvol en tolerant met elkaar om te gaan. Laten we hierbij bedenken dat Glas 1 in de Sint-Janskerk is gewijd aan "de vrijheid van consciëntie" (geweten)!

Na de lezing van Paul Abels nam wethouder Corine Dijkstra het woord en als laatste Ineke Polet, die aan de wieg stond van het OIG. Zij vervult vanaf het begin een stimulerende rol en leidt elk jaar één van de vieringen. Wij zijn haar dankbaar voor haar voortdurende inspiratie!

Hiermee was het officiële gedeelte achter de rug en konden we elkaar een goed 2019 wensen onder het genot van een hapje en een drankje. Het was een prachtige middag waar we met veel plezier en met nieuw elan op terugzien!